

Azərbaycan bütün dinlərin sərbəst fəaliyyət göstərdiyi dövlətdir

Ölkəmizdə tarixin heç bir dönəmində dini qarşıdurmaya çağırış halları müşahidə olunmayıb

Azərbaycan dövləti zəngin etnik və dini tərkibə malikdir. Ölkəmizin ərazisində azərbaycanlılarla yanaşı, tatarlar, tatlar, talışlar, ləzgilər, avarlar, yəhudilər, kurdilər, xınalıqlılar, qızlılar və digər millətlərin, o cümlədən bir çox dinlərin nümayəndələri məskunlaşılıblar. Respublikamızın Quba rayonunda yerləşən Qırmızı Qəsəbədə çayın bir sahilində sinaqoqların, digər sahilində məscidlərin fəaliyyət göstərməsi, bütün dünyanı təəccübləndirən tolerantlığın nümunəsidir. Bu faktın özü onu deməyə əsas verir ki, Azərbaycanda tolerantlıq ənənələri çox qədim zamandan formalaşılıb. Onu da qeyd edək ki, 1918-ci ildə ermənilərin Qubada törətdikləri soyqırımını, burada yaşayan bütün xalqların tarixində qanlı səhifələr açıb. Məhz buna görə də, bu gün burada yaşayan xalqların sevinci də, kədəri də birdir, onlar tarixin bütün dönəmlərində bir-birilərinə qarşı mehriban, dost və qardaş münasibətlərində yaşayıblar və yaşamaqda davam edirlər. Tarixin bütün sınaqlarından üzü ağ çıxan bu xalqlar indi də müstəqil Azərbaycanın inkişafına öz dəyərli töhfələrini verir, ölkəmizi doğma vətənləri kimi sevirilər.

Sovet dönəmindən fərqli olaraq, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpasından keçən müddət ərzində ölkəmizdə milli və dini münasibətlərin tənzimlənməsi istiqamətində çox böyük işlər görülmüşdür.

30 il dövlətçilik baxımından böyük bir zaman kəsiyi olmasa belə, Azərbaycanın qazandığı tarixi nailiyyətlər baxımından əsrə bərabər bir dövrdür və tarixin bu mərhələsində çox mühüm dövlətçilik yolu keçilib.

Müstəqilliyinin ilk illərində Azərbaycan xalqının qarşısında vacib işlərin həyata keçirilməsi dururdu. Bu işlərin birincisi və ən vacibi müstəqil dövlətimizi qurmaq və müstəqilliyimizin qorunmasını təmin etmək idi. İkinci vəzifəmiz xalqımızı vahid bir ideya ətrafında birləşdirilməsinə nail olmaqdı. Sovet dövründən miras qalan dövlət idarəçiliyi sisteminin və iqtisadiyyatın yeni dövrün tələbinə uyğun şəkildə qurulması da, günün tələbləri sırasında idi. Onu da yaddan çıxarmaq olmaz ki, o dövrdə Ermənistanın hərbi təcavüzünə məruz qaldığımız görə, bunun qarşısının alınması üçün də, ciddi mübarizə aparmaq lazım gəlirdi. Buna görə də, yuxarıda qeyd etdiyimiz vəzifələri yerinə yetirmək müəyyən çətinliklər yaradırdı. Eyni zamanda, bu vəzifələri icra edə biləcək dövlətçilik sistemi və bu sistemi idarə edəcək siyasi hakimiyyət və lider yox idi. O zaman həm dövlətçiliyi, həm də Azərbaycan xalqını irəli aparacaq bir şəxsiyyətin meydana çıxmasına böyük zərurət yaranmışdı. Xalqın təkidli tələbi ilə Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasi hakimiyyətə qayıdışı, az zaman içərisində bu vəzifələrin yerinə yetirilməsi istiqamətində mühüm dönüş yaratdı. Azərbaycanın müstəqilliyini itirməsi təhlükəsi aradan qalxdı. Ümummilli lider Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi bərqərar oldu.

Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişi ilə həm də ölkəmizdə yeni iqtisadi modelin tətbiq olunmasına, azad bazar iqtisadiyyatının, liberal münasibətlərə söykənən yeni iqtisadi sistemin qurulmasına start verildi. Bu da inkaredilməz faktdır ki, bütün yeni yaranan dövlətlərdə cəmiyyəti öz ətrafında birləşdirməyə qadir bir ideologiyaya ehtiyac yaranır. Ulu öndərin hakimiyyətə qayıdışı ilə cəmiyyətimiz azərbaycançılıq ideyası ətrafında sıx birləşərək öz liderlərinə inamını ortaya qoydular.

Heydər Əliyev Azərbaycanı separatizm və parçalanma bəlasından xilas edərək tarixən bu torpaqlarda yaşayan xalqların təmsilçilərini də vahid ideya ətrafında səfərbər etdi, onların Azərbaycan bayrağı altında birləşməsinə nail oldu. Bununla da azərbaycançılıq dövlətimizin real müstəqilliyə nail olması, vahid, bölünməz Azərbaycanın qorunması və möhkəmlənməsi üçün açar rolunu oynayan bir ideologiyaya çevrildi. Daha sonrakı illərdə isə Ümummilli Liderin "Azərbaycanın müstəqilliyi əbədidir, dönməzdir, sarsılmazdır!" tezi birmənalı olaraq öz təsdiqini tapdı.

Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi səmərəli islahatlar nəticəsində Azərbaycan yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoydu, respublikamız dünyaya inteqrasiya olundu, müxtəlif neft müqavilələri imzalandı və iqtisadi dirçəlişə stimula verildi. Bu da son nəticədə müstəqilliyimizin möhkəmlənməsinə, iqtisadiyyatımızın inkişafına geniş imkanlar açdı. Azərbaycan ildən-ilə güclənərək, Cənubi Qafqazın lider dövlətlərindən biri oldu.

Bu da danılmaz tarixi faktdır ki, Azərbaycan tarixin bütün dönəmlərində həm də müxtəlif dinlərin, etnosların yaşadığı, möhkəm tolerant ənənələri və multikultural dəyərləri olan bir dövlət kimi tanınıb. Ölkəmizdə daim qarşılıqlı etimada və hörmətə əsaslanan mütərəqqi milli-mədəni və dini münasibətlərə üstünlük verilib. Burada müxtəlif mədəniyyətlərin, dinlərin, millətlərin, etnik qrupların nümayəndələri qarşılıqlı hörmət, etimad və həmrəylik şəraitində yaşayıblar. Bu ənənələr indi də davam etdirilir. Müxtəlif

dini və milli etiqad və inanclara malik etnosların yüz illərlə əmin-amanlıq şəraitində yaşamasında, etnik-mədəni müxtəlifliyin günümüzədək qorunub saxlanmasında, məhz Azərbaycan xalqının özünəməxsus tolerant, humanist və multikultural dəyərlərin müstəsna rolu olub. Mustəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin qurulması prosesində də, bütün bunlar nəzərə alınmış və ölkəmiz bu sahədə yeni konsepsiya ortaya qoyub. Bununla da, ölkəmizdə dövlət-din münasibətləri, ayrı-ayrı etnoslar arasında əlaqələr, hər bir xalqın mədəni-mənəvi dəyərlərinin öyrənilməsi və təbliğinə çox ciddi yanaşılıb. Bu yanaşmanın nəticəsidir ki, bu gün Azərbaycan bütün dinlərin, etnosların bərabər şəkildə, dostluq şəraitində yaşadığı və hüquqlarının təsbit olunduğu multikultural bir dövlət kimi tanınır. Bu gün müasir Azərbaycan həyata keçirdiyi dövlət-din siyasətinə, insanların vicdan azadlığına görə dünyada nadir nümunəvi ölkələrdən biri kimi qəbul olunur və tanınır.

Bu da danılmaz fakidir ki, Azərbaycan müsəlman dünyasının bir parçası olmaqla, 57 müsəlman ölkəsindən biridir. Bununla belə, xüsusi qeyd etmək lazımdır ki, məhz ölkəmizdə mövcud olan tolerantlığın nəticəsidir ki, bu gün bir çox müsəlman dövlətlərində gedən məzhəblərəarası, təriqətlərəarası qarşıdurmalar Azərbaycanda yoxdur. Azərbaycanda tarixin heç bir dönəmində dini qarşıdurmaya çağırış halları müşahidə olunmayıb. Dini ayrı-seçkiliyi təbliğ və təşviq edən qrupların fəaliyyətinə imkan verilməyib. Müstəqilliyimizin ilk illərində bunun bəzi fəsadları, elementləri ölkəmizdə özünü büruzə versə də, bu, xalqımızın şüuruna, həyat tərzinə, məişətimizə müdaxilə edə bilməyib. Çünki ölkəmizdə tarixən islam dininin müxtəlif təriqətlərinin birgəyaşayışı tolerant dəyərlərə söykənib və bu gün də məscidlərdə müxtəlif təriqətlərin daşıyıcıları dini ayinlərini bir yerdə icra edir, bir-birinə hörmətlə yanaşırlar.

O ölkələrdə ki, məzhəb qarşıdurmaları, dini zəmində toqquşmalar olur, o yerdə din faktiki olaraq ayrı-ayrı qrupların və siyasətçilərin əlində alətə çevrilir, dinin əsl mahiyyəti isə ikinci plana keçir.

Buna aydınlıq gətirmək üçün gəlin bir anlığa dünyada gedən proseslərə nəzər yetirək. Hazırda dünyada 80-dən çox münaqişə ocağı var ki, onların da 50-si dondurulmuş vəziyyətdədir və hər an alovlanmağa bilər. Həmin münaqişə ocaqları dondurulmuş hesab olunsalar da, hər birində tez-tez insanlar həlak olur, müxtəlif formatlı toqquşmalar baş verir. Bu kimi toqquşmalarda son 15 ildə 2,5 milyon insan həlak olub. Belə ki, ölkəmizin məruz qaldığı Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsini də dondurulmuş hesab edirlər. Lakin ermənilərin 1994-cü ildən bəri törətdiyi təxribatlar və fitnəkarlıq nəticəsində cəbhə xəttində yüzlərlə, minlərlə insan həlak olub, yaxud da əlili olublar. 2016-cı ilin aprelin əvvəllərində baş verən dördgünlük müharibə də, bu münaqişənin dondurulmuş olmadığını açıq şəkildə ortaya qoydu. Bu kimi münaqişələrin nədən yarandığına diqqət etsək görərik ki, əsas səbəb, məhz tolerantlıq mühitinin və multikultural dəyərlərin həmin cəmiyyətdə lazımı səviyyədə tətbiq və təbliğ olunmamasıdır. Digər bir səbəb multikultural və tolerant düşüncə tərzinin insanların məişətindən çıxması və zərərli təbliğatın gücünün artmasıdır. Məlumdur ki, İslam müqəddəs dindir və hər hansı bir halda insana fəlakət gətirən əməlləri inkar edir. Lakin çox təəssüf ki, islam dini adı altında müxtəlif zərərli qruplar fəaliyyət göstərir, zərərli təşviqat işləri aparır, insanları din adı altında öz məqsədləri naminə müxtəlif silahlı münaqişələrə cəlb edir, digər mədəniyyətlərə və dinlərə qarşı qoyaraq, böyük faciələrə sürükləyirlər. Yaddan çıxarmamalıyıq ki, din savaşa, toqquşmalara xidmət etməməlidir. Din müharibə üçün yox, insanları iman yoluna çağırmaq üçün yaradılıb. Eyni zamanda, ona da diqqət etmək lazımdır ki, tolerantlıq heç də başqalarına güzəştə getmək deyil, tolerantlıq öz mövqeyini, xüsusiyyətlərini qoruyaraq başqalarına hörmətlə yanaşmaq prinsiplərini özündə ehtiva edən bir yaşam tərzidir və həyatımızın bütün sahələrini əhatə edir. Məsələn, tolerantlıq etnoslar arasında da, dində və həm də məişətdə, ekologiyada da var. Hər bir insanın dilinə, həyat tərzinə münasibətdə də tolerantlıq özünü göstərir. Bu da onu deməyə əsas verir ki, tolerantlıq başqalarına dözümlü yanaşmaqdır, islam dini də başqa dinlərə dözümlü yanaşmaqda nümunə rolunu oynayır və dinimiz heç bir dini inkar etmir. Müqəddəs kitabımız olan Qurani-Kərim xristianlığa da, yəhudiliyə də qəbul edir, oradakı səhvləri göstərərək yeni ayələrlə bunu izah edir və insanların diqqətinə çatdırır. Bununla belə, bəzən tolerantlığı başqaları qarşısında geri çəkilmək kimi təbliğ etmək cəhdləri də olur ki, bu da kökündən yanlış yanaşmadır.

Xalqımızın keçdiyi tarixi yola nəzər salsaq görərik ki, biz daim başqalarına qarşı tolerant olmuşuq. Biz tolerant olmasaydıq, yaşadığımız coğrafiyada bizimlə birgə məskunlaşan müxtəlif dinlərin nümayəndələrini, etnosları çoxdan assimilyasiya edərdi, digər dinlərin fəaliyyətinə isə əsla imkan verməzdik. Məlumdur ki, ölkəmizin əhalisinin 90 faizi müsəlmandır, bununla belə, burada müsəlman icması ilə yanaşı, yəhudi, xristian, kəşuşa şüuru, baptist, adventist icmaları da heç bir ayrı-seçkilik qoyulmadan fəaliyyət göstərilir. Ölkəmizdə çox sayda kilsələr, sinaqoqlar, o cümlədən Qafqaz Albaniyasının varisi sayılan alban-udi kilsəsi fəaliyyətdədir. Bu da çoxlarını təəccübləndirən bir faktir ki, dünyada yəhudilərin azad şəkildə öz dini inanclarını icra etdiyi ölkələr içərisində Azərbaycan birinci yerdədir və demək olar ki, yəhudilərin İsraildən sonra ən azad dini icma şəklində fəaliyyət göstərdiyi bir ölkədir. Bütün bunlar onu

deməyə əsas verir ki, Azərbaycan xalqı digər dinlərə və xalqlara qarşı hər zaman tolerant münasibət bəsləyib və bu gün də həmin ənənəni davam etdirir.